

Vs3BP_AA4 Arteterapeutický ateliér 4
Vib013 Speciální výtvarná výchova 1

9. Výtvarné postupy a metody práce s tělesně postiženými

Mgr. et Mgr. Bc. Lucie Hájková

Somatopedie

- vědní obor speciální pedagogiky, který se zabývá výchovou a vzděláváním jedinců s tělesným a zdravotním postižením (Vítková, 2010)
- soma + paideia (tělo + výchova)

osoby s tělesným postižením

- heterogenní skupina
- společným znakem je omezení pohybu
- postihuje jedince v celé jeho osobnosti (neoddělitelnost motoriky, vnímání, kognice a emocí)
- dlouhodobý nebo trvalý stav

Klasifikace pohybových vad (podle postižené části těla)

- centrální obrny
- periferní obrny
- deformace
- malformace
- amputace

Obrny

- centrální x periferní = centrální x periferní část NS (mozek, mícha, periferní obvodové nervstvo)
- paréza – částečné ochrnutí
- plégie – úplné ochrnutí
- hypertonie, hypotonie, střídavý svalový tonus
- mono/di/tri/kvadru/hemi paréza (u MO)

(dětská) mozková obrna

- DMO/MO – 60-80% z celkového počtu pohybových poruch v ČR (Vítková, 2010), postižení mozku (infekce, hypoxie), typické pohybové postižení, neklid, nesoustředěnost, impulzivita, nerovnoměrný vývoj, opožděný vývoj řeči...
- infekce, hypoxie
- hybné postižení, neobratnost, nerovnoměrný vývoj, opožděný vývoj řeči, neklid, impulzivita, nedokonalost vnímání a nedostatečná představivost
- spastické formy: diparetická (dolní končetiny, nůžkovitá chůze), hemiparetická (1/2 těla, často postižena i daná hemisféra mozku-možný snížený intelekt) kvadraparetická (převážně horní nebo dolní končetiny, nejhorší prognóza)
- nespastické formy: hypotonická (kolem 3. roku se mění ve spastickou, často TMR), dyskinetická (nepotlačitelné mimovolní pohyby)
- kombinace s jiným postižením: 66% snížený intelekt, 50% poruchy řeči, epilepsie, smyslová postižení...
- <https://www.youtube.com/watch?v=x8ToBi9JYWI>

Další vybraná onemocnění:

- mozkové záněty – mikrobakteriální onemocnění
- mozkové příhody – krvácení, embolie (hemi paréza/plégie)
- traumatické obrny – úrazy hlavy
- obrna míchy – úrazy, rozštěp páteře (různé typy)
- degenerativní onemocnění mozku – roztroušená skleróza mozkomíšní

Deformace

- skolióza (nejčastěji do strany), kyfóza (hrudní páteř), lordóza (bederní páteř)
- zevní/vnitřní bočitost kolen (špatné postavení hlezenního kloubu, vyvrácení kotníků)
- luxace/subluxace kyčelního kloubu (3 a 15% novorozenců)
- plochá noha (nožní klenba)
- progresivní svalová dystrofie – myopatie, dědičné metabolické onemocnění (ochablost svalů, pánev/ramena (obličej))

Malformace, amputace

- malformace: patologické vyvinutí části těla (vrozené)
- amélie – část končetiny chybí

- fokomelie – končetina navazuje přímo na trup
- amputace: umělé odejmutí končetiny od trupu
- úrazy, cévní onemocnění, zhoubné nádory, infekce

Výtvarná práce s tělesně postiženými:

- respektovat fyzické možnosti jedince (přizpůsobení prostoru)
- pomáhat s dílčími úkony
- sebehodnocení, aktivita/pasivita, socializace, egocentrismus, kreativita, fantazie, seberealizace
- rozvoj motoriky, procvičování svalových skupin,
- hlína, automatická kresba, malba prstovými barvami (misky)

Doporučená literatura:

- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- FIALOVÁ, Ilona, Dagmar OPATŘILOVÁ a Lucie PROCHÁZKOVÁ. *Somatopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-233-8.
- FIALOVÁ, I. Analýza a komparace faktorů determinujících profesní orientaci žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním. Disertační práce. MU Brno: 2009, s. 241.
- KÁBELE, F., KOLLÁROVÁ, E., KOČÍ, J., KRACÍK, J., *Somatopedie*. 1.vyd. Praha: Karolinum 1993. 242 s. ISBN 80-7066-533-5
- MATĚJČEK, Z. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. 3.vyd. Ústí nad Labem: Nakladatelství H & H 2001. 147 s. ISBN 80-86022-92-7
- VÍTKOVÁ, M., *Somatopedické aspekty*. 2.vyd. Brno: Paido 2006. 302 s. ISBN 80-7315-134-0